

DEN ENDELIGE KANT

Herremanden og storborgeren har ofte et omfattende eftermæle regnet i de tilgængelige kilder om deres liv. Et lignende forhold gør sig gældende for samfundets tabere, hvis liv oprulles minutiøst i myndighedernes arkiver. Min mors morfar befandt sig i sidstnævnte kategori. Hans liv kan derfor følges i hundreder af tætskrevne sider. Det er barsk og ofte ikke rar læsning. Det følgende er det afsluttende kapitel om Jens Martinus Jensen. Indledningen er et forsøg på - i dramatiseret form - at give en kort baggrund og udgangspunkt for den efterfølgende historiske fremstilling.

Martinus kunne mærke, at han var ved at blive fuld. Han drak jo også hovedparten. Hvorfor var det altid sådan? Hvad var det, at han skulle bevise? Hvad vidste de egentlig om ham?

De troede på løggen, at han havde sejlet et par år og nu var gået i land. De vidste intet om det hårde strafarbejde på Sjælland i Vridsløselille. Den smalle celle og hættten til hovedet. De vidste heller intet om rottingslagene, smerten og nedværdigelsen. De vidste intet om stemplet som gemen tyv, og det der var meget værre. De kendte kun fængselsdommene af slagsbroderen med den knuste flaske. Ham der altid skulle hævde sig over for karlene i arbejdet på marken, over for pigerne og for enden af klukfla-

Gerding Kirke - på hvis kirkegård Jens Martinus endte sine dage

sken. De vidste intet om ham. Intet om de voksnes og børnenes ydmygelse af ham som fattiglemsunge. Han var flygtet fra det hele, havde løjet sig en fortid og en spansk kaptajn som far, men skyggerne ville ikke slippe ham. Han lod sprittens tåge dulme fortiden.

Det var tirsdag den 24. oktober året 1893. Det var efterår med blæst og faldende temperaturer mod frysepunktet. Jens Martinus befandt sig i landsbyen Gerding en halv snes kilometer nordøst for Skørping. Han ernærede sig her for indeværende som daglejer ved at gå på skovarbejde. Ved aftenstid var han efter arbejde mødtes med to lokale tjenestekarle Jens Hugo Andersen og Søren Nielsen. Klokken var næsten ti, og det var koldt og mørkt. De færreste husbønder ville tillade, at de drak i folkestuerne og karlekammerne. De fik så ideen, at gå ned til det gamle fattiglem Ole Nielsen i fattighuset. Ham kunne de sagtens overtale til at give husly til en lille en, ikke mindst hvis han fik en med. Siden var endnu en lokal tjenestekarl Niels Svendsen Nielsen stødt til.

Det var blevet langt over midnat. De sad omkring det massive bord i gamle Ole Nielsens stue. De drak af et ølkrus, havde tømt den ene af to pletter brændevin og det meste af den ene af to flasker sød rom, som de havde haft med. Der var ingen tvivl om, at Martinus var fuld.

Lidt i et var han ude i den kolde nat og tisse. Da han kom ind igen slog stuen varme og den forplumrede luft mod ham og fik spritten til at gå til hovedet. Han satte sig på snittebænken og lod hovedet falde ned på det massive bord foran ham. Han sad ikke godt, der var for langt mellem bæk og bord. Et sted vidste han noget var galt. Han var bare så træt og fuld.

Der var travlhed og mange mennesker i Gerding fattighus om eftermiddagen den 25. oktober 1893. Fogedretten under Hellum-Hinshed Herrede skulle begynde klokken fire i Ole Nielsens stue. Ole Nielsen og tre af de fire tjenestekarle fra den forgangne nat sad nervøse og forstumlede og ventede. I fravær af den normale forhørsfoged, havde fuldmægtig exam. juris. Prejs forhørt dem. Ud over disse var Gerdings sognefoged, distriktslægen og en række vidner til stede.

Omkring klokken halv syv om morgenen var Ole Nielsen vågnet. Martinus sad og sov ind over bordet. Ole Nielsen råbte til ham, at han skulle vågne og komme af sted. Da det ikke hjalp, gik han hen til ham og ville ruske i ham. Martinus var imidlertid kold, og da han rørte den løst hængende arm, var de helt stiv. Ole Nielsen var straks klar over, at Martinus var død. Fortumlet fik han hentet hjælp. Der blev herefter straks sendt bud efter sognefogeden. Han sendte herefter straks besked til herredsfogeden, der hurtigt kom sammen med distriktslægen.

Sognefogeden indledte retten med, at daglejer Jens Martinus Jensen dags morgen var blevet fundet siddende død i Ole Nielsens stue i fattighuset i Gerding by. Fogeden havde sammen med distriktslæge Poulsen taget dødsstedet og afdøde i øjesyn. Herefter var de fire tilstedeværende fra om natten blevet forhørt en efter en.

De involveredes firers forklaringer understøttede hinanden. De tre tjenestekarle var brudt op omkring klokken et. Martinus havde da allerede været så beruset, at han lå og sov ind over bordet. De tre karle var derfor gået uden ham, og Ole Nielsen havde ladet ham sidde og sove rusen ud. Ole Nielsen fortalte også, at han var gået tidligt i seng. Det tydede intet nu på. De tre karle fortalte på deres side, at ingen af dem var særlig fulde. Det var svært at afgøre, om det var sandt. Alle var dog enige om en ting: De havde ingen ide om hvordan Martinus var død.

Arbejds-Kontrollen i København d. 26 Oktober 1893

Dødsattest ved Selvmord og anden ved ulykkelige Hændelser indtruffen pludselig Død.

Følgende Navn:

Hvis den paagjældende er ukjendt, anføres paa denne Plads blot Kjønnets og den sandsynlige Alder, med Angivelse af alle særegne Kjendetegn (Ar, Modermærker, Tatovering etc.).

Jens Martinus Jensen

Alder (i fyldte Aar; for Børn under 1 Aar: Maanedes eller Uger):

29 år

Ugift; gift; Enkemand; Enke:

Ugift

Egen eller Forældres Stilling og Næringsvej:

Dagløn

Bopæl (i Stedet, hvor den Afdøde sidst har haft fast Ophold — By, Gade, Nr.):

Gjerdens

Døds- eller Findestedet: (nærmere beskrevet).

106 Wilheims stue i fælledhuset i Gjerdens fandtes ham død, sidtende på en snittebank, forover bøjet med højre forreste side af halsen hvilende mod bankens af et en stue på snittebankens stændes bord. Højre side af hovedet hvilende på bordpladen; højre arm hang ned.

Dødsdagen, eller, hvor denne ej kan angives, Dagen og Tiden, naar den Paagjældende er funden død:

Kam fandtes omtrængt kl 6h morgen d 25 October 1893

Ere Oplivningsforsøg foretagne:

Nej! han var stiv og kold

Ligets Leje og Forhold til dets nærmeste Omgivelser:

Liget sidder endræn på snittebankens i den ovenfor be-
skrevne stilling — en blok er dog stillet under højre albue — det er friskt påklædt. Kam ligger på en
høllubank og Etasomul Herredes

Findes der udvendig paa Legemet Spor af Vold, og i saa Fald hvilke?

De højre forreste side af halsen i højde med cartilago
thyroideas fremspringende vinkel findes en dybt træ-
været fure som en hævningsofure, hvor halsen
har været mod bordkanten. Ellers intet tegn på
vold.

Dødsårsagen, forsaavidt samme ved de erholdte Oplysninger eller Ligsynet kan angives: Ved Selvmord angives desuden 1) Aflivningsmaaden, samt 2) den formodede Aarsag eller Bevæggrund.

Kvælning ved tryk af bordkanten mod hans hals idet
overstrykningen var så hårdt, at halsen
vækket tilfælde fremkaldt ved berørelse

Bekræfte de forefundne Data den af de Paagjældende meddelte Dødsårsag?

Ja

Er der efter det stedfundne Ligsyn Anledning til at lade foretage nogen yderligere mediko-legal Undersøgelse, eventualiter retslig Obduktion?

Nej

Er Forraadelse indtraadt, eller hvilke andre sikre Døds tegn ere tilstede?

stærkt indtelt dødsstivhed

Undertegnede erklærer herved, at jeg den 25 October 1893 i Forbindelse med hv-kant

Fuldmægtig Præs

har synet Liget af Jens Martinus Jensen, og at

ovennævnte sikre og utvivlsomme Tegn paa virkelig Død ere tilstede.

Jens Palsen
autoriseret Læge.

Anmærkninger.

- 1) Denne Attest træder i de Tilfælde, hvor Ligsynet foretages af Lægen som et mediko-legalt, i Stedet for den sædvanlige Dødsattest.
- 2) Attesten skal af Lægen enten personlig overleveres eller i forseglet Konvolut sendes til Stedets Politimester, uden hvis Paategning Tilladelse til Begravelse ej maa gives.
- 3) Politimesteren tager Afskrift af Attesten og fremsender Originalen med sin Paaskrift i forseglet Konvolut til vedkommende Præs.

7/10/1893 1893

De lokale aviser for området bragte historier som den om drengen, der var faldet af en vogn og kom af dage. Et udskud af en fattig karl, der havde drukket sig ihjel, forbigik de i tavshed. Der var dog en enkel undtagelse. Det lokale socialistiske arbejderblad brugte historien som en moralsk opsang mod brændevinen: "Natten mellem tirsdag og onsdag i denne uge forefaldt en sørgelig begivenhed i Gerding fattighus, idet brændevin gjorde ende på en ung karls liv". Journalisten havde opsøgt den lokale sladder for at kunne gøre sit budskab helt tydeligt og makabert: "Om natten hørte nogle i fattighuset boende kvinder den afdøde klage sig, og den ældre mand, der havde gået til sengs, råbte, at han skulle 'holde kæft', eller han blev vist ud. Om morgenen fandtes han siddende død ved bordet med hånden under kinden og brændevinen løbende ud af munden".

Distriktslægen var mere nøgtern i sin vurdering i fogedretten. Han kunne berette, at afdøde havde siddet i stuen på snittebænken, foroverbøjet med højre forreste side af halsen hvilende mod kanten af det en alen fra snittebænken stående bord. Højre side af hovedet hvilede på bordpladen og højre arm hang slapt ned. Sådan sad han endnu da lægen ankom, omend der var sat en blok under afdødes højre albue. Der var ikke forsøgt oplivning, da der var stærkt udtalt dødsstivhed.

Afdøde var herefter blevet lagt på en høvlebænk, og hans klæder var blevet fjernet. En nøjere undersøgelse viste, at der på halsen i højde med adamsæblets fremspringende vinkel fandtes en dyb fure på tværs, hvor den havde hvilet mod bordet. Lægen betegnede dennes udseende som værende i overensstemmelse med en hængningsfue. Der var ingen tegn på vold. Dødsårsagen var kvælning ved tryk af bordkanten imod hans hals, idet overkroppens vægt havde hvilet på halsen.

Trine, der stadig holdt af ham på en eller anden vis, gav siden udtryk for tvivl om, at det var et ulykkestilfælde. Der er dog ikke nogen grund til at betvivle distriktslægens konklusion: Ulykkestilfælde fremkaldt ved beruselse. På den baggrund blev liget da heller ikke obduceret. Papirerne om hans sag vandrede rundt i systemet de kommende dage, indtil det officielt besluttedes at lukke sagen. De lå da i et fjernt hjørne af Ålborg Stiftsamts arkiv.

Jens Martinus havde ikke ejendele til at dække begravelsen, som sognerådet derfor gjorde så billigt som muligt. Han døde og blev begravet, som han blev født og levede, på livets skyggeside. Han levede på kanten mellem denne skygge og et ordentligt liv. Han kom aldrig over denne kant. Den slog ham ihjel.

© 1993 Simon Steinfeldt Laursen